

MASARYKOVA UNIVERZITA

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra sociální pedagogiky

**Podpora žáka ze sociálně znevýhodněného
prostředí**

Závěrečná práce

Brno 2018

Vedoucí práce:
Mgr. Lenka Gulová, Ph. D.

Autorka práce:
Miroslava Lupečková

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen prameny uvedené v seznamu literatury.

Brně, dne 15. června 2018

Miroslava Lupečková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí závěrečné práce Mgr. Lence Gulové, Ph.D. za odborné rady a důvěru při vedení práce.

Obsah

ÚVOD	4
Teoretická část	
1. POTŘEBA PODPORY PRO SOCIÁLNĚ ZNEVÝHODNĚNÉ DĚTI	7
2. ASISTENT PEDAGOGA JAKO PODPORA PRO ŽÁKY S SVP	12
Praktická část	
3. DOUČOVÁNÍ S ALENKOU	20
ZÁVĚR	25
Seznam použité literatury	28

Úvod

Téma své závěrečné práce PODPORA ŽÁKA ZE SOCIÁLNĚ ZNEVÝHODNĚNÉHO PROSTŘEDÍ v rámci inkluze jsem si vybrala proto, že je mi tato problematika velmi blízká. V dětství jsem si totiž prošla podobnou situací a o to víc mě tato část z oblasti pedagogiky zajímá.

Doučovala jsem v rámci praxe desetileté děvče, které je ze sociálně znevýhodněného prostředí a zde jsem se přesvědčila, jak funguje, když se dítěti podá pomocná ruka. Pokud se s ním pracuje, tak výsledky se dostaví, a hlavně co je důležité, tomu dítěti to velmi pomůže. Mám za to, že některé děti to doma mají od malička problematické, takže školní prospěch mívají slabý, učení je nebaví, a to je situace, kterou je zapotřebí řešit. Mám pocit, že rodiče v takových situacích zcela selhávají, nejsou dítěti oporou a tady nacházejí svou příležitost asistenti pedagoga, kteří jsou takovými doučovateli a řekla bych kolikrát i v uvozovkách spasiteli.

Dítě potřebuje mít pocit, že o něj někdo stojí, že mu někdo pomůže, protože v opačném případě takové děti dle mého většinou dobře nekončí. Vše začíná už narozením a jde s ratolestí po celá předškolní léta. Vidím to nyní na těch malých tří, čtyř, pěti a šestiletých dětech, které navštěvují mateřskou školu, kde působím. Nejsem zde sice asistentem pedagoga, nýbrž přes stravování, ale i tak mám možnost sledovat reakce některých „ohrožených“ jedinců.

Například u čtyřletého chlapce se podle mého názoru projevuje jeho nevychovanost a přesně vím, že s tímto dítětem budou ve škole problémy, protože snaha učitelek ve školce vychází nazmar, když doma chlapec žije ve velmi špatném a nepříkladném prostředí. Na hocha doma nemá nikdo čas, respektive máma je samoživitelka, která to, si myslím, asi moc nezvládá, a dokonce se hlásí i k tomu, že v době těhotenství užívala drogy a jeho babička, která by mu mohla být oporou, požívá alkohol v nepřiměřeném množství, a pak se paní učitelky dozvídají, že babičku hospitalizovali na jednotce intenzivní péče se 4 % alkoholu.

Pak není možné, aby dítě bylo v té školce hodné, protože nevidí ten správný příklad, nemá vedle sebe nikoho, kdo by jej vychovával, i když zdánlivě dítěti nic nechybí. Na tomto místě pak u dětí školou povinných přichází na řadu asistent pedagoga, který

vlastně supluje ty rodiče a dělá to, co jeho zákonní zástupci od malička zanedbávali, tak to vidím z mého pohledu. V podstatě asistent pedagoga tak nějak pomáhá dětem ze znevýhodněného prostředí najít si místo v životě. Jsou to malinké krůčky, ale postupně, jak jde čas, se děti mění a školní prostředí je to, které dává možnost přetvářet osobnost.

Dejme takovým dětem šanci na šťastnější proplutí školním obdobím a ulehčeme jim jejich životní situaci, vždyť chceme mít v naší společnosti vzdělané a psychicky vyrovnané jedince.

1. Potřeba podpory pro sociálně znevýhodněné děti

V naší společnosti dochází v oblasti školství k novým strategiím, zlepšením, zdokonalování, tak jako v každém jiném oboru. Doba si žádá změny ať chceme nebo ne a všichni se učíme novým věcem. Od září r. 2016 podle zákona vstoupilo do škol oficiálně inkluzivní vzdělávání, které zahrnuje i termín sociálně znevýhodněné děti. Když si vzpomenu na svá školní léta, kdy se moji rodiče rozváděli a jaké jsem díky tomu měla výsledky ve škole, tak je mi z toho smutno. Jestliže se rodiče denně dohadují, a dokonce si ubližují, výsledkem je potom to, že tyto skutečnosti mají vliv na psychiku dítěte, které tím samozřejmě trpí a takové dítě je pak ve škole neúspěšné. Dokážu pochopit žáka, který má s prospěchem trošku problém, protože jsem si tím sama prošla a tehdy žádná pomoc pro žáky nebyla. Neučila jsem se moc dobře, ale neměla jsem žádnou motivaci, spíše jsem využívala rodinné situace, abych měla alibi. Nerada jsem chodila do školy a učení, to mě teprve nebavilo. Nebyla jsem z těch, kterým stačí výklad ve škole, a navíc jsem v hodinách byla nepozorná, takže špatné výsledky se dostavily poměrně rychle. Rodiče si neuvědomovali, jaký dopad to na mě má a dnes vím, že bych nejraději toto období vymazala z paměti. Byly i dny, kdy jsem neměla ve třídě školní aktovku s pomůckami, protože nás s matkou a mými dvěma sourozenci otec nepustil do bytu, když jsme se vraceli od babičky. Takže nás máma táhla na policii a tak dále a tak dále, a to jsou momenty, které by v době školní docházky vůbec děti neměly zažívat. Děkuji za to, že jsem takové problémy ve svém partnerském vztahu nikdy neměla, protože se domnívám, že bych si to vůči svým dvěma synům vyčítala.

Domnívám se, že rodina je považována za nejdůležitější sociální skupinu, ve které člověk žije. *„V rodině dochází k uspokojování jeho fyzických, psychických i sociálních potřeb. Rodina poskytuje zázemí potřebné ke společenské seberealizaci, je zdrojem zkušeností a vzorců chování, které nemůže získat v jiném prostředí. Každá rodina je zdrojem specifického systému hodnot a jejich preference a ty ovlivňují chování členů rodiny v interakci se společenským okolím. Rodina formuje jedince v průběhu jeho vývoje, je významným nositelem jeho budoucích společenských rolí a identity obecně. V některých případech se rodina může stát sama o sobě zátěží. Může se tak stát i zdrojem vzniku a rozvoje různých psychických problémů a následných sociálně patologických jevů. Může dojít k vážnému narušení psychosociálního vývoje a*

fungování všech jejích členů, zejména ale dětí. Jevů, které mohou negativně působit je celá řada. K nejzávažnějším patří následující problémy. Ty jsou často pozorovatelné v anamnestických údajích osob a poruchami chování a problémy v sociálních vztazích (Fischer, Škoda, 2009, str. 140).

Z hlediska orientační rodiny se jedná o:

- problém dysfunkce až afunkce rodiny
- problém anomálních osobností rodičů, kdy rodiče nemohou, neumějí či nechťejí z různých důvodů správně pečovat o děti, kdy se rodiče sami dopouštějí asociálního a antisociálního chování
- problém úplnosti rodiny, náhradních rodičů, náhradní výchovy až výchovy ústavní
- problematiku týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte.

„Uvedené problémy lze souhrnně označit jako poruchy rodičovské role“ (Fischer, Škoda, 2009, str.140).

Ale vraťme se k podpoře žáků ze sociálně znevýhodněného prostředí. Je skvělé, že podpora takového žáka tady je, protože mu ulehčí jeho tíživou situaci a mnohdy jsou i takové případy, že dítě, které doma zažívalo peklo a třeba později vyrůstalo u prarodičů to dotáhlo svou pílí a ctižádostí až k vysoké škole. Jenže každé dítě v sobě tuto vlastnost nemá, a proto jsou tady pomáhající profese.

Ve třetím bodě předešlé citace je zmínka o dnes docela častém jevu, čímž je problém úplnosti rodiny. Neznám přesné statistiky, ale z reálného života vím, že je mnoho matek, které jsou samoživitelkami, protože je partner opustil a rodina je tak neúplná.

Tato skutečnost má na děti už v raném věku velký vliv, protože dítě vyrůstá bez otce, či matky a dle mého názoru to na něm zanechá stopy, o tom jsem přesvědčena. V předešlých řádcích jsem se zmínila o mém dětství. Byla jsme sice úplná rodina, ale platné nám to jako dětem nic nebylo, když doma byly neustálé hádky, výčitky i inzultace, a to vše se odehrávalo před dětmi. Dítě si tyto zážitky nese v sobě a utrpí tím jeho psychika, což si rodiče mnohdy neuvědomují. Moji rodiče to tak měli, protože

každý si hájil svou pravdu a v pozdějších letech si ani jeden nepřiznal, že dělal chybu, vždy za to mohl ten druhý. Já jsem si v sobě dlouho nesla špatné vzpomínky z dětství a pamatuji si, že jsem se chtěla velmi rychle osamostatnit, i když rodiče již spolu nebyli. Teprve potom jsme byli neúplná rodina a situace nebyla o mnoho lepší.

Proto chápu děti, které v takovém prostředí žijí a jistě jich není málo. Vnímám, že v dnešní době je moderní žít ve vztahu s partnerem a „nemít na to papír“. On sice papír nic neznamena, ale myslím si, že otec dítěte se pak nemůže jen tak sbalit a odejít, jak je tomu nyní, co slýchám od svých známých, neboť jsou ve věku babiček. Za mého mládí se říkalo, že rodina je základ státu, to samozřejmě platí dodnes, ale nikdy nemůžeme docílit toho, že všechno bude ideální.

V literatuře, ze které čerpám, v kapitole Poruchy ve výchově a funkcích rodinného prostředí nacházím další důležité informace. *„Faktorů, které souvisejí s neschopností přijmout a zvládat rodičovskou roli, je celá řada. Obecně je lze charakterizovat tak, že rodiče z různých důvodů nemohou, nejsou schopni nebo nechtějí vykonávat to, co je nezbytné a potřebné pro zdárný vývoj dítěte. Tyto poruchy jsou souhrnně označovány jako poruchy rodičovství“* (Fischer, Škoda, 2009, str.141).

Vychovávat nebo vychovat dítě není vůbec jednoduché. To, co dětem do života dáme v podobě výchovy, to se nám vrátí. Je to rovnice, kterou píše sám život. Děti si berou příklad z nás dospělých, a spousta rodičů si vůbec neuvědomuje, že dítě kopíruje ať jednoho nebo druhého z nich.

Při své práci prozatím nedělám asistenta pedagoga, pozoruji dění kolem sebe, neboť mě to vzhledem k mé budoucí profesi zajímá. Zajišťuji stravu u dětí v mateřské školce a skoro každý den mám nějaký poznatek. *Zrovna dnes jsem zaslechla, jak pan učitel v jedné ze tříd v MŠ napomínal žáčka kvůli vulgarizmu. Chlapec potřeboval místo u pracovního stolečku, kde několik dětí pracovalo na svém výtvoru. Děti dostali nakopírované archy a vymalovávaly kočičku vodovými barvami. Na stolečku uprostřed stály vodovky a děti si postupně namáčely štětečky a v tom jeden chlapec z předškoláků oslovil svého spolužáka termínem „uhni“. Viděla jsem, jak se panu učiteli zvýšil adrenalin, hodně zesílil hlas a vysvětloval chlapci, že tak se s kamarádem nemluví. Pan učitel okamžitě reagoval na chlapcovo chování, což bylo dobře, protože děti potřebují tu správnou výchovu. V takové chvíli si člověk hned řekne, že tak se asi mluví doma,*

protože ze školky to ten prcek nemá. Možná by bylo dobré, kdyby rodiče mohli občas sledovat tu zpětnou vazbu od dětí a byli by přítomni někde v koutku, odkud by sledovali chování svých ratolestí. Jistě by si dávali větší pozor ve výchově v domácím prostředí.

Pojem inkluze je téma, které budí emoce, ale je to nezadržitelný proces, týkající se toho, že se převážná většina populace musí učit společně. Od 1.9.2016 je tento proces aplikován na běžných školách. Pamatuji si na velké debaty kolem tohoto tématu a mám za to, což je jen můj názor, že mnohé školy měly z takových novinek obavu, protože jen stěží si asi ředitelé škol dokázali představit, co je čeká. Školská zařízení přijímají do vzdělávání všechny žáky, bez rozdílu, ať už jsou to děti postižené nebo děti cizinců, či děti jiného etnika, děti nadané atd. Děti nebo žáci mají být vzděláváni ve skupinách se svými vrstevníky a škola musí uzpůsobit prostředí, pomůcky, využívá asistenty a jejím úkolem je i péče o duševní zdraví žáků, potažmo učitelů.

„Inkluzivní škola má zvláštní úkol posílit vlastní hodnotu a seberegulaci žáků tak, aby si žák sám pro sebe stanovil vysoká měřítká či kritéria, která jsou ale reálná a splnitelná. Inkluzivní škola chce podporovat všechny žáky. U žáků s postižením je potřeba podpory ve vzdělávání zřetelná a je nutno ji při jejich vzdělávání zohlednit „(Bartoňová, Vítková, 2017).

Takže se vzdělávají všichni společně, a to pak utváří dobré klima, jelikož se nikdo nikomu neposmívá, zdravý pomáhá postiženému, alespoň já to tak vnímám, a to přece chceme. Chceme, aby se děti naučily respektu k druhému, protože my dospělí to neumíme a o tom jsou dnešní mezilidské vztahy. Když budeme děti od malička vést k úctě a pomoci druhému, budou mezilidské vztahy za několik let o sto procent lepší, než jsou dnes, tak to vidím já.

Pojem inkluze v českém školství se postupně dostává do povědomí veřejnosti a až budou mít školy nějaké poznatky, a to může pár let trvat, určitě bude napsána i celá řada literatury. Prozatím můžeme jen vyslovovat své názory na věc bez vědeckých analýz. Zajímá mě ale názor rodičů, kteří mají nadané dítě, či děti a ty navštěvují inkluzivní školu. Jak ti vnímají fakt, že se jejich děti vzdělávají společně s dětmi, které mají SVP? Rodiče mohou mít pocit, že jejich dítě, které je chytřejší, než jeho spolužáci je „bržděno“ těmi, kteří jsou pomalejší, hůř zvládají probíranou látku. Když si ale vzpomenu na děti v té školce, tak mám pocit, že by to rodičům nemuselo vadit.

Mám několik málo postřehů ze své praxe. *Ve školce, kde nyní působím je chlapeček s autistickým postižením a děti ho bez problémů přijímají. Je tam už čtvrtý rok, protože měl dva odklady školní docházky a mezitím se tam vystřídalo několik nových dětí a dle mých informací, protože se paní ředitelky ptám na všechno kolem těch malých, tak ani děti, ani nikdo z rodičů neměl s touto otázkou problém. Děti si s chlapečkem hrají a vědí, že není stejný jako oni, berou ho mezi sebe, a když má chlapeček nějaké problémy, od toho tam má asistentku, která se mu plně věnuje.*

Proto dle mého soudu, když budou děti se znevýhodněním, s postižením mezi těmi ostatními už od malička, tak v dalších letech to budou všichni brát jako normální a nikdo se nad tím nepozastaví. Teď malinko odběhnu od tématu a asi to sem nepatří, ale chtěla bych demonstrovat jinou oblast, která je dnes u dětí (asi ne u všech) zcela normální. My dospělí jsme byli vychováváni v tom duchu, že když se doma sprchujeme, tak se musíme hned obléci, nebo zahalit, aby nás to dítě nevidělo tak, jak nás Bůh stvořil. Jenže proč potom děti v pozdějším věku potají sledují časopisy, kde jsou nějaké akty, či v televizi koukají na nahé tělo jako na něco, co neznají a mají pocit, že dělají něco špatně, něco, co se normálně nedělá? Koukají a o to víc je to přitahuje, protože to se normálně nedělá, nesmí a jelikož se to nesmí, tak zrovna se na to podívám.

Když budu dítě od malička vychovávat tak, že mě uvidí po sprchování nebo koupání obnaženou, tak na tom nebude vidět žádnou vědu a přijde mu to úplně normální. Zrovna tak to musí dle mého názoru fungovat se vším ostatním. Takže od malička vštěpovat dětem, že to jsou věci běžné, normální a není nic divného, když je ve třídě spolužák, který se přistěhoval třeba někde z Ukrajiny nebo jiný je nějak zdravotně postižený, či je to žák, který má jinou barvu pleti atd. *Teď, když píši o barvě pleti jsem si vzpomněla na moc pěknou holčičku s krásným jménem Isabel, která má tmavou barvu pleti, je to předškolačka a u dětí ve školce je velmi oblíbená. Dokonce mi přijde jako starostlivá maminka, když ji vidím, jak se stará a pomáhá tříletému děvčátku, které je ve školce nové, ještě tam nemá kamarády a Isabelka ji vodí za ručičku a pomáhá jí přinést svačinku ke stolu, tak to je velmi milé. Neviděla jsem, že by někdo z dětí měl nějakou poznámku vůči ní a jsou tam chlapeci předškoláci, někteří docela darebáci, ale s Isabelkou jsou všichni kamarádi. Nebo jiný příklad taky ze školky, kam chodí chlapeček z Ukrajiny a ten zase velmi špatně mluví česky. Jsou mu čtyři roky a jen pár slov umí z češtiny, ale děti ho za to neodsuzují, berou ho mezi sebe, a naopak ho učí české výrazy. Doma s chlapečkem česky mluví jen maminka trošku, a to je málo.*

Chlapečka do školky vodí dědeček i pro něj chodí a ten na něj mluví jen ukrajinsky, takže to dítě se to nemá kde naučit. Paní ředitelka říkala, že už se trošičku zlepšil, jak je mezi těmi svými vrstevníky, jenže v té školce je to na naučení řeči málo. Tak takové jsou mé postřehy z oblasti inkluze a myslím, že máme dobře nakročeno k této problematice. Jistě se mezi námi rodiči najdou jedinci, kteří s inkluzí nesouhlasí, ale na to má každý právo, jsme demokratická země a není možné, abychom všichni měli jeden názor, taková doba tady už byla.

Definice žáka ze sociálně znevýhodněného prostředí je stanovena v zákoně a její přesné znění uvádím níže:

Za sociálně znevýhodněné jsou pokládáni žáci/studenti, kteří nemají stejné příležitosti ke vzdělávání jako většinová populace žáků, a to hlavně v důsledku nepříznivých sociokulturních podmínek svých rodin nebo jiných prostředí, v nichž žijí.

Zákon č. 561/2004 Sb. začleňuje děti se sociálním znevýhodněním mezi subjekty se speciálními vzdělávacími potřebami. V § 16 a 47 výše uvedeného zákona vymezuje sociální znevýhodnění takto:

- ✓ *rodinné prostředí s nízkým sociálně-kulturním postavením nebo ohrožení sociálně-patologickými jevy*
- ✓ *nařízená ústavní výchova nebo uložená ochranná výchova*
- ✓ *postavení azylanta a účastníka řízení o udělení azylu na území ČR*

Legislativa uvádí některé typy znevýhodnění, ale toto vymezení není úplné. Míru sociálního znevýhodnění je možné doplnit o tyto konkrétní charakteristiky:

- ✓ *. nízký stupeň vzdělání rodičů a rodinných příslušníků*
- ✓ *. neúplná rodina*
- ✓ *. nízký příjem jednoho člena rodiny*
- ✓ *. nízké profesní postavení členů rodiny, včetně nezaměstnanosti*
- ✓ *. nízká úroveň bydlení*
- ✓ *. menšinový původ*

Žáci ze sociálně znevýhodněného prostředí mají v dnešní době velkou podporu v tom, že se s takovými dětmi pracuje, jako by přívlastek sociálně znevýhodněného neměly, a to tím způsobem, že jsou začleňováni pomocí inkluze mezi děti do běžné třídy. Takže děti, které to mají nějakým způsobem doma nebo v nejbližším okolí problematické, takovým dětem škola dává naději, že se z nich mohou stát dobří žáci potažmo studenti a v neposlední řadě i občané této země. Naše republika potřebuje vzdělané děti a škola je nepostradatelným článkem v tomto procesu.

2. Asistent pedagoga jako podpora pro žáky s SVP

Asistent pedagoga je aktuálně velmi žádaná profese, jež souvisí s inkluzí. Je to práce dle mého soudu velmi náročná, řekla bych zejména na psychiku. *Vezmeme-li v potaz to, jak nedostačující je finanční ohodnocení asistenta pedagoga, že jsou nejasnosti v náplni práce a mnozí učitelé bohužel stále ještě považují asistenty pedagoga za své poskoky, nikoli za rovnoprávné zaměstnance* (Kendíková, 2017, str.43), tak je obdivuhodné, že tato pracovní místa jsou vůbec obsazena.

Asistenta pedagoga může vykonávat jen ten, kdo to dělá z přesvědčení a chce působit v pomáhající profesi, nikoli pro peníze nebo pro uspokojení svého ega. Určitě bude ještě nějakou dobu trvat, než se vše dobere nějakého konce, protože tak jako v každém jiném odvětví, kde je něco nového, i v této oblasti se vše musí tzv. "usadit".

Asistent pedagoga je na základě § 2 zákona č.563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, ve znění pozdějších předpisů, definován jako **pedagogický pracovník**. Dále je v příslušných dokumentech uvedeno, že je zaměstnancem mateřské, základní, speciální základní, střední nebo vyšší odborné školy a působí ve třídě, v níž je vzděláváno dítě/děti nebo žák/žáci nebo student/studenti se speciálními vzdělávacími potřebami. Je to tedy nový způsob, tzv. podpůrné služby, která umožňuje těmto dětem/žákům/studentům kvalitnější vzdělávání, lepší uplatnění na trhu práce a zlepšení kvality života.

Asistenti pedagoga jsou důležitým pomocníkem pro učitele, protože vyučující, který je už tak velmi vytížený by těžko zvládal děti se speciálními vzdělávacími potřebami a vlastně by to ani nemohlo být v jeho silách. Pětačtyřicetiminutová výuka by nemohla stačit, když žák potřebuje víc času např. na opis z tabule, nebo mu nejde násobilka apod.

„Ředitelé škol si často stěžují, že se jim vůbec nedaří obsadit uvedenou pracovní pozici. To se jeví jako problém zejména v některých regionech. Jinde není možné sehnat kvalifikované pracovníky, objevují se i potíže s kvalitou poskytované podpory
„(Kendíková, 2017, str.44).

„Školy si rovněž stěžují na nekvalitní a nedostatečnou spolupráci se školskými poradenskými zařízeními. Hovoří se o nedostatku poradenských pracovníků – speciálních pedagogů a psychologů přímo ve školách (Kendíková, 2017, str. 44).

V poslední době se bohužel stále více objevují obtíže související s mnohdy nereálnými či nerealizovatelnými představami zákonných zástupců. Existují však i případy, kdy si zákonní zástupci pletou asistenty pedagoga s osobními asistenty a vyžadují, aby tito jejich dětem doslova posluhovali a vykonávali za ně některé činnosti“ (Kendíková, 2017, str.44).

V inkluzivním vzdělávání je stanoveno, že: „Podpůrná opatření se dělí do 5 stupňů podle pedagogické, finanční a organizační náročnosti. Podpůrná opatření prvního stupně poskytuje žákovi sama škola, bez doporučení školského poradenského zařízení (pedagogicko-psychologické poradny nebo speciálně pedagogického centra) a nároku na finanční podporu. Podpůrná opatření ve vyšších stupních doporučují odborníci ze zmíněných institucí a škola na ně obdrží finanční prostředky. Podpora žáka asistentem pedagoga patří mezi podpůrná opatření vyššího než prvního stupně podpory. Aby mohla škola zaměstnat asistenta pedagoga a získat na jeho plat finanční prostředky, musí v souladu s odst. 11§ 16 školského zákona, v platném znění mít: „souhlas ministerstva v případě škol zřizovaných ministerstvem nebo registrovanými církvemi nebo náboženskými společnostmi, kterým bylo přiznáno oprávnění k výkonu zvláštního práva zřizovat církevní školy, nebo krajského úřadu v případě ostatních škol“. O ten je nutné písemně zažádat na stanoveném formuláři a zároveň je potřeba přiložit kopii doporučení školského poradenského zařízení daného žáka. Mnohé školy se domnívají, že tato procedura v souvislosti s úpravou § 16 školského zákona odpadla, opak je však pravdou. Údaje o úvazku asistenta je zároveň nutné zapsat do školní matriky a v měsíci, kdy začne tento pracovník poskytovat žákovi podporu zároveň vygenerovat výkaz R-44-99. Jen na základě těchto kroků jsou škole přiděleny finanční prostředky (Kendíková, 2017, str. 12)

Takže legislativa je daná a stoprocentně má škola ve spojitosti s tímto pracovním místem mnoho papírové práce, což se asi nikomu nelíbí, ale jiná možnost k získání finančních prostředků není, pokud škola asistenta pedagoga potřebuje. Mnoho záleží na institucích jako jsou PPP a jiné, které v podstatě určují, kolik úvazku bude mít daný asistent v té které konkrétní škole.

V minulosti se finanční prostředky na asistenty pedagoga rozdělovaly jiným způsobem, a pak musel ředitel školy hledat finance na tyto profese z jiných zdrojů. Zmiňují se

v úvodu rovnou o odměnách asistentů pedagoga, ale to je docela prioritní věc, na které se ještě asi bude muset hodně pracovat, protože bude-li finanční ohodnocení vypadat tak, jak vypadá nyní, bude stále nedostatek těchto profesí, jelikož tato psychicky náročná práce se nedá vykonávat jen pro to, že to člověka naplňuje.

Teď bych se docela ráda zastavila u kvalifikačních předpokladů asistenta pedagoga. *„Asistenti pedagoga patří mezi pedagogické pracovníky školy, proto musí, stejně jako například učitelé, splňovat určité obecné požadavky. Přesně je uvádí § 3 odst. 1 zákona č.563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, v platném znění (Kendíková, 2017, str.28).*

Patří mezi ně:

- ✓ plná způsobilost k právním úkonům
- ✓ odborná kvalifikace pro přímou pedagogickou činnost, kterou pracovník vykonává
- ✓ bezúhonnost
- ✓ zdravotní způsobilost
- ✓ prokázaná znalost českého jazyka

Podle dosaženého vzdělání asistentů pedagoga se ještě dále dělí na přímou pedagogickou činnost ve třídě, což se týká osob se středoškolským vzděláním a pomocné výchovné práce, a to se týká osob, které mají střední vzdělání s výučním listem nebo základním vzděláním a absolvovaným kvalifikačním kurzem pro asistenty pedagoga.

Takže při dosažení všech požadavků se může asistent pedagoga stát zaměstnancem školy. Má-li štěstí a dostane dítě, se kterým „jde“ celý první stupeň, anebo u dětí v mateřské školce celou předškolní docházku, tak má na pár let vystaráno, protože nikde není napsáno, že škola asistenta pedagoga zaměstná například na 5 let. Pracovní smlouva se s asistenty pedagoga uzavírá obvykle na dobu vzdělávání konkrétního žáka, kterému asistent poskytuje podporu.

Velmi často se při nástupu asistenta pedagoga na jeho pozici zapomíná na seznámení s náplní práce. Obvykle pracovník dostane obecné podmínky náplně práce, které

v podstatě opisují vyhlášku č.27/2016 Sb., o vzdělání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, kde jsou často nicneříkající činnosti nebo věci obecné.

„Náplň práce by měla být zpracována písemně a měla by být konkrétní s ohledem na činnosti, které tento zaměstnanec vykonává, a měla by vycházet z potřeb žáka, jemuž poskytuje podporu“ (Kendíková, 2017, str. 31).

S tím souvisí i další právní předpisy a docela důležitá pro asistenta pedagoga je vyhláška č.72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. Asistentům pedagoga totiž může tato norma z oblasti práva sloužit jako významný zdroj informací v oblasti poradenství. Zde je možné nalézt informace o tom, jaké poradenské služby musí škola poskytovat (vymezení kompetencí školských poradenských zařízení – PPP, SPC).

„Ředitel školy/školského zařízení především určí nově nastupujícímu asistentu pedagoga supervizora, zkušeného týmového kolegu, který během školního roku průběžně zabezpečí jeho metodické vedení“ (Teplá, 2015, str. 61). Důležitá věc, která je potřeba u nově nastoupivšího asistenta pedagoga, protože sám by se jen těžko orientoval v nové roli, která je jistě nelehká.

Kdo je vlastně osoba v profesi asistent pedagoga? Je to pedagogický pracovník potažmo zaměstnanec školy nebo školského zařízení, jehož činnosti a statut jsou definovány v platné a jednou zde již zmiňované legislativě. Zákon 561 a 563/2004 Sb., v prvním případě jde o předškolní, základní, střední, vyšší odborné a jiné vzdělávání a ve druhém případě jde o samotné pedagogické pracovníky.

V příslušné literatuře se dozvídáme, že pozice asistent pedagoga je relativně novou pedagogickou profesí, kterou dnes chápeme jako jedno z podpůrných opatření při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (viz. vyhláška č.27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných). Dále je přesně stanoveno, že asistenti pedagoga pracují pod vedením učitele. Takový pracovník ale potřebuje metodickou podporu a tu by měli zajistit poradenští pracovníci školy (výchovný poradce, speciální pedagog, školní psycholog) a odborníci pracující v příslušných školských poradenských zařízeních (pedagogicko-psychologické poradně či speciálně pedagogickém centru).

Nedílnou součástí jsou činnosti asistenta pedagoga a mezi ty hlavní patří:

- pomoc pedagogickým pracovníkům při výchovné a vzdělávací činnosti, pomoc při komunikaci se žáky a zákonnými zástupci a komunitou, ze které žák pochází
- podpora žákům při přizpůsobení se školnímu prostředí
- pomoc žákům při výuce a přípravě na ni
- pomoc žákům s těžkým zdravotním postižením při sebeobsluze a pohybu během vyučování a při akcích pořádaných školou

Funkci asistenta pedagoga zřizuje ředitel školy na základě souhlasu příslušného krajského úřadu. Ředitel školy, co by zaměstnavatel, stanovuje těmto zaměstnancům náplň práce a zařazuje je do příslušné platové třídy, a to na základě nejnáročnějších činností, které vykonávají a na základě jejich odborné kvalifikace. Výše úvazku zpravidla koresponduje s doporučením školského poradenského zařízení konkrétních žáků. Nezanedbatelnou věcí je i to, že by asistent pedagoga měl mít určité osobnostní dispozice. Toť velmi důležitá věc ve spojitosti s touto profesí, protože každý takovou práci asi vykonávat nemůže, neboť tato pozice je nesmírně náročná na psychiku.

Od roku 2002 byla pedagogická fakulta zapojena do projektu „Domácí učitel“. *„Studenti MU navštěvovali romské děti přímo v jejich rodinách a tehdy bylo do projektu zapojeno celkem 589 studentů. Z celkového počtu jich 74 působilo přímo v romských rodinách a snažili se tak napomáhat dětem ze znevýhodněného prostředí s přípravou na vyučování, přijímací řízení či domácími úkoly. Nejen v rodinách, ale i v ZŠ studenti působili, kde žáky soustavně doučovali v předmětech, které jsou pro ně nejvíce problematické. Tento projekt byl také velice významný pro samotné studenty MU, protože poznávali romskou mentalitu a kulturu, mohli si vyzkoušet a osvojit nové přístupy vyučování romských dětí, přehodnocovali své postoje“* (Němec a kol., 2010).

Toto jsou dle mého názoru velmi podařené věci, které Pedagogická fakulta mohla svým studentům nabídnout, jelikož běžně se do takových rodin člověk nedostane. Říká se, že není nad praxi v životě a tady to platí o to víc, že se člověk dostane do prostředí, které známe jen z té druhé strany. Víme, že děti tohoto etnika se vyhýbají učení, následně dalšímu vzdělávání, ale to je tak vše, co o těchto lidech víme. Proto je velmi

chvályhodné, že vůbec takový projekt vznikl a byla možnost dostat se trošku hlouběji „věcem na kloub“.

„Převážná většina studentů, která se zapojila do projektu Domáci učitel, se s romskou komunitou setkala v tak těsném kontaktu poprvé. Můžeme předpokládat, že tento krok musel být pro studenty spojen i s jistou dávkou odvahy, protože, jak někteří uvádějí, doposud bylo jejich setkání s Romy založeno spíše na nepřímé negativní zkušenosti z okolí“ (Němec a kol., 2010).

„K doučování jsem se rozhodla z důvodu, abych poznala tuto komunitu na vlastní kůži a nehodnotila je ze zkušeností ostatních. A přiznám se, že jsem tam šla s pocitem, že jdu do nečistého prostředí. Takže, když mi nabídli pití, měla jsem strach si něco vzít. Ale hned po jedné strávené hodině v rodině tento pocit přešel a už se tam cítím jako doma“ (Němec, 2010, str. 36).

Většina z nás máme v sobě zakořeněné předsudky, které jsou ještě umocněny negativními zkušenostmi, které mnozí z nás zažili. Samozřejmě, že jsou mezi romskou komunitou i tací, kteří se nechtějí vzdělávat, nechtějí pracovat, vědí, že jim stát pomůže, tak proč by se namáhali a ztráceli čas nějakým vzděláváním a něco pro sebe dělali. Takoví lidé jsou ale v lidské společnosti všude na světě, s tím nic nezmůžeme.

Pokud chceme, aby se něco na této situaci změnilo, musíme tomu pomoci i my, kteří jsme nebo budeme v roli asistenta pedagoga. Když začneme od těch malých, kteří naši pomoc potřebují, protože často jsou jejich rodiče velmi málo vzdělaní, nebo třeba vůbec, tak se jistě dočkáme kladné odezvy v podobě lepších výsledků, děti budou do školy chodit rády, a tak to budou v budoucnu přenášet na své děti apod.

„Problémy spojené se vzděláváním začínají již na prvním stupni základní školy, kde romské dítě kvůli různým nepříznivým faktorům, jež na ně působí, přestává zvládat učivo i přesto, že se nejedná o dítě se sníženou inteligencí. Látku probíranou ve škole mu ve většině případů nemá vzhledem k dosažené nízké úrovni vzdělání kdo vysvětlit, protože rodiče dané problematice sami nerozumí, učitelé jsou příliš vytížení, než aby se mohli individuálně dítěti věnovat, počet asistentů pedagoga je limitován rozpočtem škol,

a tak dítě nakonec na prvotní nedostatečné pochopení základního učiva může doplatit i případným opakováním ročníku“ (Štěpařová in Gulová, 2012).

Toto jsou velmi cenné poznatky, protože to v mnoha případech dle mého soudu právě tak končí, že žák romského etnika opakuje ročník, zejména kvůli skutečnostem, jakými jsou nepochopení probírané látky a vlastně úplně zbytečně takový žák ztratí rok života jen proto, že se nenajde nikdo, kdo by mu látku v klidu vysvětlil a pomohl mu tak v jeho nelehké situaci.

Proto vnímám, že je role asistenta pedagoga – doučovatele v takových třídách přímo lékem, jelikož může žáka v podstatě uchránit od opakování toho kterého ročníku.

Pokud má škola k zabezpečení doučování dostatek finančních prostředků z různých zdrojů, pak je to jen dobře, záleží však zejména na ředitelích jednotlivých škol, jak moc chtějí, aby tento „pomocník“ ve škole působil. Snad se do budoucna vše změní k lepšímu a asistenti pedagoga budou nepostradatelnou součástí každého vzdělávacího zařízení.

3. Doučování s Alenkou (kasuistika)

Nyní se zaměřím na proces doučování, který má asistent pedagoga, tak říkajíc ve své pracovní náplni. V rámci praxe jsem doučovala děvče, které patří do skupiny sociálně znevýhodněné, neboť žije v neúplné rodině. Děvčátko, řekněme jí třeba Alena, je v pěstounské péči babičky, neboť její máma se potýkala s drogovou závislostí. Tatínek s nimi nežije, ten má svou novou rodinu, ale její maminka se naštěstí včas vzpamatovala a již několik let se o dítě pečlivě stará, přesto má babička papírově děvče pořád u sebe. Alenka je desetiletá žákyně 4. třídy a chodí do vesnické školy. Alenka má čtyřletou sestřičku, která má jiného tatínka a maminka je na obě děti sama.

Maminka měla Alenu v devatenácti letech, kdy ještě sama chodila na střední školu a čekala ji maturita. Tu nakonec nedokončila, protože byla v pokročilém stádiu těhotenství. Alenka se narodila jako zdravé dítě, takže všechno probíhalo dobře, jenže její máma začala půl roku po porodu brát drogy a dospěla až k tomu, že si drogy píchala nitrožilně. Jelikož měla Alenčina maminka existenční problémy a s partnerem, který byl také závislý jen velmi těžko vycházela, neboť tam probíhalo i domácí násilí, odvezla dcerku ke své matce a zanechala jí u ní. Alenka tedy ve svých cca 2,5 letech byla svěřena do péče babičky. Maminka Alenky se potom ještě několik let potýkala se závislostí a asi před 3 lety se k dceři vrátila a snaží se jí nahradit to, co zanedbala. Bohužel mi lidé jsme takoví, že nedáme na rady starších, ale vše chceme zakusit sami a sami musíme přijít na to, že jsme dělali hloupost.

Vrátím se ale k Alence, která je dnes velmi šikovná a snaživá, ale je potřeba na ni dohlédnout, protože je nedůsledná. Ráda zapomíná doma pomůcky do vyučování, učí se pouze, když jí to máma připomene a nejráději by se jen parádila. Alenka se se svým tátou často nevidá, protože ten příliš zájem nejeví, i když děvčátko o to strašně moc stojí. Nyní je ve věku, kdy už není hloupoučké dítě, a protože žila několik let s babičkou, tak i pohled na svět vidí spíše očima dospělého. Je velmi zvědavá, ale to je zřejmě výchovou babičky, neboť ta se pohybovala jen mezi dospělými a Alenka babičku kopíruje. Alenka chodila od čtyř let do školky a pamatuji si, že si některé maminky stěžovaly, že Alenka bije jejich děti. Za nějaký měsíc se to upravilo, ale dle mého na chování dítěte mělo vliv soužití s otcem, který její maminku mnohokrát uhodil

a dítě toho bylo svědkem. Alenka nastoupila do první třídy místní obecné školy, která je jen prvostupňová a prospívala docela slušně.

Ve třídě bylo 15 dětí a Alenka, protože je velmi společenská, tak se zapojila do kolektivu a hned měla spoustu kamarádů. Jelikož maminka se snaží napravit chyby, kterých se na dceři dopustila, tak se dcerce začala velmi věnovat a Alenka v současnosti si vede docela dobře. Baví jí matematika, protože se za velkého úsilí maminky naučila násobilku „jako, když bičem mrská“, s češtinou už je to trošku horší a co nemá ráda je Vlastivěda. Má nedaleko bydliště spolužačku, která je o dva roky mladší, ale jsou to kamarádky na život a na smrt. Každou volnou chvíli obě tráví spolu. Alenka ráda jezdí na kole, s mámou a sestřičkou chodí na výlety do přírody a co Alenka miluje, je kroužek „mladý hasič“. Před týdnem zrovna její družstvo vyhrálo II. místo v soutěži několika obcí. Protože maminka je samoživitelka a nemá to se dvěma dcerami jednoduché, tak Alenka zatím do žádného jiného kroužku nechodí, ale ráda by navštěvovala keramiku, což se jí splní patrně příští školní rok, protože bude dojíždět do školy, kde je II. stupeň ZŠ a tam je i více kroužků a vyžití pro děti. Teď mi běhá hlavou, že když je v obci charitativní akce, což bývá 6. leden na Tři krále, tak Alenka oblékne převlek a za dozoru dospělých chodí se svými spolužáky po vesnici, dům od domu a podílí se na Tříkrálové sbírce. Protože měla málo příležitostí dostat se někam jinam, než před dům, ráda pomáhá s mimoškolní činností.

Výchovné problémy s Alenkou nejsou, ba naopak hlídá i malou sestřičku, když maminka musí zůstat déle v práci a dokáže se o malou postarat. Maminka říká, že nechce doma zavádět nějaký přísný režim, ale když Alenka přinese ze školy známku, tak dostane trest, většinou v podobě umývání nádobí po celý týden. Doma mamince moc nepomáhá, protože to po ní maminka nevyžaduje. Alenka má za úkol každý den, kdy přijde ze školy, napsat si domácí úkoly, naučit se na další den a přichystat si i pomůcky. Někdy přemlouvá mámu, aby si mohla jít na hodinu hrát ven, že úkoly už má hotové a učit se bude k večeru. Maminka jen nerada, ale občas, když je venku pěkně, tak děvčeti hraní před učením povolí. Doma mají dva psy a Alenka je večer chodí venčit. Doučování s Alenkou jsem zatím vedla já a po absolvování kurzu, neboť je toho na mne nyní moc, budu pokračovat, protože bych chtěla, aby se potenciál, který v Alence je, rozvíjel a upevňoval a věřím, že by to mohla dotáhnout i na střední školu. Předpoklady pro to Alenka má, jen to v ní nesmí usnout, z čehož mám obavu, protože

maminka se plně věnuje i mladší dceři a na jednu osobu je toho docela dost. Její babička, ač by se mohla vnučce věnovat to nedělá, a to je myslím docela škoda, protože babička má dost volného času. Alence totiž viditelně svědčí, když o ní někdo stojí nebo jeví zájem, potom je děvčátko spokojené a velmi snaživé. Když jí zadám nějaký úkol, týkající se školy, tak mi neodmlouvá a na to, že jsem pro ni cizí osoba má přede mnou respekt, za což jsem ráda.

Nemyslela jsem si, že mě Alenka bude respektovat tak, jak to zatím dělá. Mám radost z jejích úspěchů, protože vidím, že má práce s ní není marná, jen najít víc času a prostoru, abychom spolu mohly být i ve volnočasových aktivitách. Slíbila jsem jí, až nebudu mít já povinnosti vůči škole, že spolu budeme jezdit na kole a po výletech, aby se také trošku častěji někam dostala. Když jsme se v zimním období seznámily, tak jsem jí vzala do obchodního centra a dovolila jsem jí si vybrat boty do školy. Byla tak natěšená, a když jsme boty koupily, měla jsem asi větší radost z dobrého skutku já než ona z nové věci. Samozřejmě ona sama měla radost a velkou, protože maminka na takové věci peníze nemá a tady jsem poznala, že je velká parádnice. Alenka má ráda zlatou barvu, nejlépe když je ta barva na obuvi a se svou sestřičkou milují růžovou.

Již jsem se zmínila, že jsem Alenku doučovala. Scházely jsme se u nás doma, protože zde máme víc prostoru a větší klid pro práci. Alenka k nám přišla vždy po družině, tak po třetí hodině odpolední, kde už na ni čekala miska s očištěnými jablky, které má ráda a začaly jsme debatu o tom, co bylo ve škole nového, jaké známky dnes dostala a co má za úkol na příští den. Až se Alenka trošku uvolnila, tak jsme se daly do práce a takto jsme to praktkovaly každý den. Nejdříve jsme spolu vypracovaly domácí úkol, což byla většinou matematika v podobě násobilky nebo to bylo cvičení z Českého jazyka, kdy v té době probírali s paní učitelkou vzory středního rodu, takže cvičení na koncovky.

Domácí úkol se snažila vypracovat sama, jen občas se zeptala, zda je dobře přiřazen vzor a za mého dohlížení měla úkol vypracovaný asi za 30 min. Vždy jsme dělaly jen jeden předmět, např. když byl Český jazyk, tak jsme psaly diktát, rozebíraly a zdůvodňovaly jednotlivé věty a potom jsme četly a zase rozebíraly o čem článek v učebnici byl. V tomto případě bylo dobře, že Alenka je zvědavá, protože když něco přečetla, hned se ptala, co to znamená a proč to tak je. Všechno jsme si vysvětlily a

doučování utíkalo jako voda. Alenka s sebou několikrát přivedla i svou spolužačku-sousedku, která chodí do druhé třídy a má velké problémy s násobilkou.

Na té vesnické škole učí jedna paní učitelka, která má s některými rodiči trošku problém v tom smyslu, že děti se v jejich hodinách bojí, necítí se dobře, neboť paní učitelka je přísná a hned by některé žáky poslala, jak sama říká „do zvláštní školy“, což byl i případ Alenčiny kamarádky. Zrovna spolužačka od Alenky je velká trémistka a doma učení asi moc nedá, protože má taky jen maminku, a i když bydlí obě u babičky s dědečkem, tak prarodiče se děvčátku moc nevěnují, alespoň, co se školy týče, když je její máma v práci. Bylo to náročné, když přišly obě, ale poradila jsem si, a dokonce i výsledky ve škole měla spolužačka od Alenky lepší než před tím. Alenčina spolužačka, říkejme jí třeba Jana bere ve druhé třídě násobilku dvěma, třemi, čtyřmi a pěti, alespoň to v tom březnu, když jsme se hromadně doučovaly tak bylo.

Spolu jsme probíraly tehdy násobilku dvěma a třemi a Jana měla často slzy na krajíčku, když jsem jí dala pár příkladů k vypočítání. Stále si počítala na prstech, protože se to asi špatně naučila a výsledky byly negativní, jen to, co bylo nejlehčí měla dobře. Vzala jsem tedy korálky, rozložila je po stole, přinesla jsem tenoučký provázek a nařídila jsem Janě, aby mi navlékala korálky k sobě. Když měla například navlečených 9 korálků, tak jsem jí je po třech posunula, oddělila na tom provázku a ukázala jsem jí, jak vypadá, když poskládáme 9 korálků a podělíme je třemi, že jsou tam ty skupinky tři po třech korálkách. Bylo vidět, že se Janě asi rozsvítilo v hlavě, protože teprve si dokázala představit, co je 3×3 . Tak jsme to dělaly s celou násobilkou dvěma a třemi a Jana mi za tři dny řekla, že dostala jedničku, a že už to umí daleko lépe než před tím. Z toho jsem měla opravdovou radost, protože to děvčátko se stresovalo a bylo to jenom proto, že jí nikdo neuměl vysvětlit to „gró“ té násobilky.

Doporučila jsem její babičce, aby s Janou doma víc pracovali a učili se násobilku třeba večer ve vaně, protože pokud nebude umět tak důležitou věc, jakou násobilka je, tak jí další vzdělávání půjde velmi těžce. Ale to jsem trošku odbočila od doučování s Alenkou. Když se Jana zlepšila, chodila k nám už jen Alenka. S Alenkou jsme každý den četly, protože to potřebovala trošku natrénovat. Dala jsem jí přečíst malou pasáž, pár vět z knížky Guliverovy cesty a potom jsme těch pár vět psaly jako diktát. Moc se jí nechtělo, ale když jsem jí vysvětlila, že při písemce se jí to bude hodit, tak už seděla a

čekala na první větu. V našich hodinách matematiky jsme potom počítaly sčítání a odčítání staniců, a když jsem Alence dala víc času na zadané příklady, tak je většinou měla skoro všechny správně. Po skončení zadané práce jsme ještě promskaly malou násobilku, a opět jsme si četly.

Za zkušenost s doučováním v rámci praxe jsem velmi vděčná, protože se k takové práci s dětmi školou povinnými nemám šanci dostat, když jako běžná osoba se školstvím nemám nic společného. Měla jsem možnost poznat děti z vesnické školy, které se neučí tak, jako děti městské, jež mají svou první, druhou, třetí, čtvrtou třídu na prvním stupni a paní učitelka se věnuje jen jednomu konkrétnímu ročníku. Tady má pedagog na starosti děti ze dvou tříd, první a druhý ročník a třetí a čtvrtý ročník.

Nemám ponětí, jak se v takto smíšené třídě učí, protože sama jsem chodila do městské školy a učitelé se věnovali jen jedné třídě, ale to není předmětem mé práce. Já si cením poznatků, které jsem si z těchto hodin odnesla, protože jsem si na vlastní kůži vyzkoušela, co znamená doučovat žáka ze sociálně znevýhodněného prostředí. Jako dítě jsem se doma učila se svým otcem, který tu trpělivost se mnou neměl a nebyla to od něj dobrá taktika, že na mě při neúspěchu zvyšoval hlas, tím mi vůbec v učení nepomáhal a já jsem jako dítě neměla jinou možnost domácího učení.

V dnešní době, která se stále žene kupředu jsou úplně jiné metody výuky. Učitelé při výkladu používají spoustu pomůcek a hodina bývá jistě zajímavější a záživnější, než byla v době mého mládí a děti, potažmo žáci látku rychleji pochopí, to si myslím, že zcela určitě tak funguje.

Nesporně mi hodně pomohlo i to, že jsem nechyběla na žádné z přednášek v kurzu ASPG, které byly velmi zajímavé a vždy mě nabíjely novou energií. Vstřebala jsem spoustu nových informací, které si myslím, že budu moci použít v novém zaměstnání, čímž by měla být pozice asistenta pedagoga na škole. Pevně věřím, že všechny poznatky, které jsem měla možnost zaregistrovat, zúročím v pomáhající profesi, jakou asistent pedagoga beze sporu je.

Závěr

Ve své závěrečné práci jsem se snažila shrnout docela aktuální téma, a to téma podpory žáka ze sociálně znevýhodněného prostředí. V dnešní mimořádně uspěchané době, kdy mají rodiče na děti méně a méně času, ať už proto, že jsou pracovně zaneprázdněni nebo z nějakých jiných důvodů je tady pro takové děti pomáhající profese, kterou je asistent pedagoga. Ten může být značným pomocníkem při doučování žáků, kteří mají v rodině špatnou sociální situaci, či jsou to děti cizinců, nebo děti jiného etnika atd.

V době mých školních let se nám o takové pomoci ani nesnilo, a když si vzpomenu, že zrovna já jsem byla z těch, kteří by tuto pomocnou asistentskou ruku potřebovali, tak dnešním školákům docela závidím. V mé rodině byla od mých školních let problematická situace a nebyl tehdy nikdo, kdo by mě podpořil nebo naopak promluvil s rodiči (v té době školní psycholog nebo mentor prevence vůbec neexistoval) a podíval se na celou věc odborným okem. Je to samozřejmě i o tom, že když se nedomluví rodiče spolu a sami by potřebovali radu, pomoc, tak těžko budou pomáhat dítěti, které prochází školní povinnou docházkou. Asi by mé vzpomínky na školní léta byly daleko šťastnější, kdyby byl někdo, kdo mi pomůže s učením a ne tak, jak jsem to zažívala já, že jsem doma měla obavy, když byl čas přípravy na další den.

V teoretické části jsem čerpala z dostupné literatury a poznatky doplňovala svými názory, prozatím z pozice asistenta amatéra, protože skutečná praxe mě doufám teprve čeká. Je pravdou, že v zaměstnání, kde nyní působím jsem měla velmi blízko k dětem předškolním, dětem z mateřské školy a tam jsem se ocitla v pozici pozorovatele. Mám odsud velmi zajímavá poznání, za což jsem velmi vděčná, protože do školky, poblíž k dětem se člověk taky hned tak nedostane. Viděla jsem inkluzi v praxi, jak se chovají tří, čtyř, pěti a šestileté děti ke svým vrstevníkům, kteří mají jinou barvu pleti, mají diagnostikovanou poruchu chování, PAS a jiné. Určitě nezapomenu na malou Isabell, mulatku, která jde v září do první třídy, která byla mezi dětmi oblíbená, pomáhala těm menším a teď mě napadá, že jsem si ji, starostlivou, ani nenafořila, byla by to moc pěkná fotka. Je to krásná holčička s ještě krásnějším jménem a nikomu nevadilo, že se odlišuje jinou barvou pleti. Byla velice šikovná, zručná, češtinu ovládá hravě, ale je

vidět, že školka už je jí malá. Snad jako prvňáček zapadne mezi ostatní děti ve škole, tak jako tomu bylo ve školce. Ona má však jeden problém a to ten, že se s maminkou stěhují z Brna do menšího města, kde děti s jinou barvou pleti nejsou. Věřím ale, že děvčátko vše ustojí, je to dle mého soudu velmi silná osobnost.

Nebyly to jen děti, co mají jinou barvu pleti, ale i děti, které mají diagnostikováno ADHD, ADD, PAS. Píši děti, co mají jinou barvu pleti, a to z toho důvodu, že v jiné třídě byl ještě chlapec, který je také míšenec. Ten ovšem je na tom podstatně hůře. Děti ho sice neodstrkují, dokonce, jak jsem si všimla, má tam kamarády, ale ten je dle psychologa myšlením na úrovni dítěte tříletého plus čtyři měsíce k tomu. S ním měly paní učitelky zpočátku velký problém, protože chlapec s nimi vůbec nechtěl komunikovat, málo se zapojoval do činností, kvůli špatnému úchopu tužky doteď neovládá předškolácké práce, nezná barvy, inklinuje k mladším dětem, absolutně neslyší na povely a dělá si co chce.

Když byla ve školce školní psycholožka za dohledu maminky, tak v podstatě se jí chlapce nepodařilo vyšetřit a trvalo 3 měsíce, než se dostavil klinický psycholog, který provedl vyšetření ve školce a zjistil, že chlapec musí do speciální školy, protože má i nějakou formu mentálního postižení, nevím přesně co, ale do běžné školy nepůjde. Má už dva odklady školní docházky a mám pocit, že na tom všem má jeho maminka majoritní podíl. Nespolupracovala s učitelkami, chlapec chodí do školky od listopadu loňského roku a maminka pouze jednou byla s klukem v PPP. Vždy slíbila, že se objednájí, že s chlapcem zajde, ale opak byl pravdou.

I ta prodleva mezi školní psycholožkou a klinickým psychologem byla z toho důvodu, že chlapec jednou byl nemocný, pak do školky nechodil. Takže hoch dnes neumí mluvit nebo nechce, nevím, ale dostat z něj slovo, to je tedy výkon. Snažení všech tří pedagogických pracovníků v té konkrétní třídě bylo k ničemu, protože chlapec prostě vůbec nereaguje, nespolupracuje. Když mu chutná při obědě a jde si přidat, tak z něj tahám slovíčko děkuji jako z chlupaté deky a stejně jen něco zadrmolí a už nekomunikuje. Dle paní ředitelky je chlapec převážnou část dne s babičkou, tudíž role matky tady jaksi chybí. Takže i takové poznatky mám a takové matce bych já osobně nesvěřila dítě k výchově ani náhodou, protože mamince je zřejmě docela jedno, co z hochy bude. Tento chlapec bude zcela jistě potřebovat asistenta pedagoga. Jak známo,

co se dítě nenaučí do šesti let, to už pak jen těžko dohání. Asistent bude mít s takovým žákem zřejmě mnoho práce a kdo ví, jak dalece bude úspěšný.

V praktické části závěrečné práce jsem popisovala doučování desetileté žákyně čtvrté třídy, která je ze sociálně znevýhodněného prostředí. Protože s sebou zprvu přivedla i svou o dva roky mladší kamarádku, která také potřebovala doučovat, tak jsem si vlastně vyzkoušela roli asistenta pedagoga v praxi. Když jsem viděla po pár týdnech zlepšení v podobě pěkných známek, měla jsem velmi příjemný pocit a mohu říci, že jsem na sebe byla i hrdá, že jsem někomu mohla pomoci a hlavně, že ta pomoc byla účinná.

Proč mi přijde práce asistenta pedagoga důležitá? Já jsem před rokem vůbec netušila, že něco takového bych mohla vykonávat. Věděla jsem, že inkluze byla aplikována do běžných škol k 1. 9. 2016, ale naprosto jsem neměla ponětí o tom, co takový člověk v té hodině s tím učitelem může dělat, jak mu může pomoci. Vždyť přece nemá pedagogické vzdělání, tak co v té výuce s tím pedagogem vlastně dělá? Dnes to vím, dnes jsem přesvědčena o tom, že tato práce je nesmírně důležitá a potřebná. Když si učitel s asistentem „sednou“ má to podle mého velký vliv na výsledky ve výuce. Asistent pedagoga, v roli jakéhosi pomocníka velmi usnadní už tak náročnou práci učitele. Zvláště v dnešní době, kdy jsou učitelé zatěžováni spoustou papírování, k tomu učí a je jedno jakou má ten který učitel aprobaci, prostě je toho na něj v dnešní době mnoho a asistent pedagoga je v podstatě jeho pravá ruka.

Takže bych přála všem asistentům pedagoga, aby zažívali pocity, že jsou plnohodnotnými zaměstnanci školy a jsou velkou oporou pro učitele. Učitelům bych vzkázala: *“Nebojte se asistentů pedagoga, jsou pro vás velkým přínosem a obrovskou pomocí v hodinách vaší výuky”*.

Použitá literatura

FISCHER, Slavomil, ŠKODA, Jiří. *Sociální patologie*, /Praha: Grada Publishing, 2009. 224 s. ISBN 978-80-247-2781-3

KENDÍKOVÁ, Jitka. *Asistent pedagoga*, . Praha: Raabe, 2017. 106 s. ISBN 978-80-7496-349-0

BARTOŇOVÁ, Miroslava, VÍTKOVÁ, Marie. *Společné vzdělávání orientované na posílení kompetencí učitelů a žáků v inkluzivním prostředí školy*, /Brno: MSD 2017. 173 s. ISBN 978-80-210-8757-6

GULOVÁ, Lenka a kol. *Analýza vzdělávacích potřeb romských žáků*, /Brno: asarykova univerzita2, 010. 223 s. ISBN 978-80-210-5342-7

GULOVÁ, Lenka et.al. *Aktivizace sociálně znevýhodněných skupin v pedagogické praxi a výzkumu*, /Brno: Muni PRESS, 2012. 225 s. ISBN 978-80-210-6030-2

NĚMEC, Jiří a kol. *Edukace romských žáků v zrcadle výzkumných šetření*, /Brno: Muni PRESS, 2010. 134 s. ISBN 978-80-210-5148-5

TEPLÁ, Marta. *Asistent pedagoga – jak efektivně zavést pozici asistenta pedagoga ve školách*, / Praha: Verlag Dashófer, 2015. 77 s. ISBN 978-80-87963-15-9

